

Teie käes on dekalooogia
„PATU SEADUSED” teine osa.
Kaheksa osa on veel ilmumata,
esimene osa on veel kirjutamata.

Gr C

neljapäev

Öösel läks elekter ära. Igatahes olid hommikuks kadunud liini-juhtmed ning õhtuks ka postid. Kas ka kaabel maa alt kadunud oli, ei viitsinud Elen vaadata ning natuke kartis ka, pealegi oli kiviaia tegemine pooleli. Ta tahtis Anatolile helistada, kuid oli mobiili lootusetult ära kaotanud. Kui hämaraks läks, ei suutnud ta kuidagi küünlaid leida ning soovis esiotsa jälle lülitit vajutada. Natuke naernud, leidis ta küünla ja tikud üles. Siis aga jäi naeruisu tublisti väiksemaks, sest lülitit ukse kõrval enam polnud, kadunud olid ka lamp laest ning karbikud seintelt. Imestamiseks oli ta liiga palju suuri kive tõstnud, aed oli ta päris ära väsitanud. Voodi oli õnneks ikkagi alles ning uni peitis ennast otse teki all.

6 Hommik oli õhtust lollim. Elekter oli endiselt ära. Kadunud olid ka telekas, külmkapid ja kõiksugu muud vidinad, mis elektriväe peal käisid. Maja kiskus suvest hoolimata jahedaks, lootusetult jahedaks, sest ahju polnud: Anatoli oli lasknud sinna elektrikutte panna, sest ta vihkas puupuru ja prahti, mida ahi paratamatult tekitas. Elenile endale meeldisid leegid, kuid ta ei viitsinud Anatoliga pikalt vaielda. Isegi kaminat ei lastud tal ehitada, sest Anatoli arvates võis leegihimuline alati lõket vahtida, kui isu tekkis. Juba suureks kasvanud Uno ei soovinud vanemate vaidluses poolt

valida, kuigi tal kindlasti oli oma arvamused. Elen ainult imestas, kuidas üks noor inimene nii tark võib olla, kuigi tal olid isa pruunid silmad. Vanem tütar Veronika ei vaevanud ennast liigse mõtlemisega, tema välimusega võis seda endale lubada.

Ja isu oligi tekkinud, päris nälga kohe, kuid süüa polnud enam midagi. Ja habet polnud millegagi ajada, sest Eleni pardel oli samuti kadunud, žilette ei tarvitanud ta enam ammugi. Nooremana oli Elen alati uhkust tundnud, kui teda suureks ja karvaseks meheks nimetati, sest see oli vägev ja samas lausa õige. Suureks oli ta jäänudki, kuid karvane ta enam olla ei tahtnud, vist sellepärast, et karv kippus halliks minema. Kuid karvad kasvasid ja torkisid, nad tuli kas rahule jätta või maha ajada. Seekord tuli nad rahule jätta, nälga kasvas kiiremini. Ta pani midagi ümber ning suundus peenarde poole, et vähemalt mõni maasikas põske panna.

Kuid aiamaa kandis loitis vägev lõke ning kostis laulu.

„Astu ligi,” hõikas Uno, silmnähtavalt heas tujus, „kas sa liha tahad?”

Meestekamp tegi Elenile tule juures ruumi.

„Tead, me ei jõua enam süüa, tule ometi appi, muidu läheb liha hukka!”

„Kust te seda siis nii palju hankisite?”

„Eile saime kaks lonti kätte. Kogu rahvas põõnab koopas kõhutaht välja, meie pingutame edasi õgida,” rõõmustas Uno, kes oli jahipealik.

„Millises koopas?” ei saanud Elen hästi aru.

„Ikka suvekoopas muidugi. Oled küll veidrik, et omaette urkas elad, nii võid ju nälga jääda, kui me ennast täis pugime. Aga eks jututaadid on alati veidrad olnud.”

Poisid irvitasid täiel hääl, mõned haarasid oiatades oma vatsadest kinni.

„Sinu jutt elektrinuiast, mis ise mammutile pähe virutab, ajab meid siiani naerma. Räägi veel midagi sama naljakat, siis oled oma portsu auga välja teeninud!”

Ja Elen rääkis ning noored naersid mürinal. Talle pandi kõrvale suur kaelatükk. Süüa oli kõvasti, kuid kusta polnud kuhugi ...

7

Häda ajaski Eleni päriselt üles. Teel vetsu pidi ta külmkapi otsa komistama. Pagan, oli alles loll uni. Ja peaaegu täitsa loogiline, nagu päris. Aga külmkapp sulas ikkagi, sest elektrit tõepoolest ei olnud ja vetsu ei põlenud tuli kah. Aga ikkagi, mõelda vaid, ta oli unes jälle meesterahvas olnud, kuigi seekord polnud tal unes aega naisi kiusata. Psühholoog oli talle kunagi selgeks teinud, et kui oled pisike nääps väikeste tissidega, siis pole sugugi paha olla vahel ka suur karvane mees, vähemalt uneski. Aeg oli tulnud ja läinud nagu mehedki, lapsed olid rinnadki suuremaks venitanud, kuid unes oli ta tihtipeale ikka suur ja karvane ning päris kindlasti meessoost. Tulnud kööki, plöksutas Elen mitu korda lülitit, ehkki hommik oli juba vanadusest valge. Lootusetu lugu. Ja mobiil oli päriselt kadunud. Aga võib-olla tuleb ta veel välja. Pensionär võib mõne aja ka ilma läbi ajada. Ainult peaks kusagilt küsima, kauaks elekter veel ära jääb. Seniks peab arvestama kõige halvemaga, maal võib see nädalaid ära olla.

Elen asus külmkappe revideerima. Sügavkülma liha sulab homseks üles, siis peab tolle kuidagi ära töötlemata. Kuid juba varemgi võib hukka minna kaunis palju toidukraami ...

Aknast kostis diiselmootori podinat, seejärel autoukse pauk, sammud trepil ning Uno energiline tervitus:

„Tead, igal pool on elekter ära! Ja mitte niisama ära, vaid ükski elektriseade ei tööta enam, vähemalt niipalju kui mina tean!”

„Kuidas igal pool?”

„Meil linnas pole kusagil voolu, ükski aku ega patarei ei tööta, ükski telefon ega raadio kah mitte!”

„Aga võib-olla on see nii ainult meil, aga mujal töötavad?”

„Võib-olla. Aga sidet pole, ükski leht ei ilmu ja bensukad ei söida. Uuemad diislid kah mitte, neil on palju elektrividinaid peal. Ma sain oma vana käru allamäge käima. Jätsin ta ka praegu mäeküljele.”

„Aga rongid? Need käivad tänapäeval samuti diisliga?”

8 „Tead, ema, neil on küll diiselmootor peal, kuid see on elektri tegemiseks. Ega siis diisel otse rattaid vea! Ja pöörangud käivad nagunii elektriga. Rahvas räägib, et öösel olla ka mitu lennukit alla kukkunud. Linnas on täielik lollimaja!”

„Ah seda see minu uni siis tähendaski ...” hakkas Elen ütleva.

„Mis sa neist unedest jälle patrad, tule parem kaasa!”

„Kuhu?”

„Me peame ju varuma kõike, mis võimalik, niikaua kuni see veel võimalik on!”

„Ära nüüd rabele, võib-olla tuleb elekter veel tagasi!”

„Aga võib-olla ei tule!” käratas Uno ja jäi siis vaiksemaks.

„Emme, katsu aru saada, kui elekter tagasi tuleb, on kõik nagunii korras. Aga kui ei tule, siis peame oma elu eest võitlema nagu mõned mammutikütid. Varsti surevad väga paljud ja teised on meil kukil kõike ära võtmas!”

„No kuhu ma siis sinu arvates pean tulema?”

„Seekord ainult asju maha laadima. Jäta aias nakitsemine ja valmistu nagu piiramise vastu!”

Nad laadisid auto tühjaks. Uno pühkis higi.

„Anna mulle kõik oma sularaha kaasa, ma püüan veel midagi juurde hankida, niikaua kui see normaalsel viisil veel kuidagi võimalik on.”

„Miks sa nii kindel oled, et elekter tagasi ei tule?”

„Oleks lihtsalt vool ära, siis võiks loota. Aga see, et elekter üldse ära kadus, pole naljaasi. Isegi kui ta tagasi tuleb, pole miski enam endine.”

„Sa oled tehnikaga kursis, seleta mulle, kuidas saab elekter täitsa ära kaduda?”

„Ega ta polegi täitsa kadunud. Mikrotasandil on ta alles, muidu oleks juba maailma lõpp käes, aga makrotasandil on ta jah täielikult kadunud. Ma ei kujuta ette, mis selle taga on, kuid midagi head see ei tähenda.”

Ta rääkis veel mõnda aega, mis see kõik endaga kaasa toob, siis aga vaigahtas ja lisis äkki:

„Tead, minagi nägin täna öösel lolli und; nagu oleks öö läbi mammuteid küttnud, aga sellest lobiseme siis, kui meil enam midagi teha pole. Ja varsti on meil vist aega laialt.”

Uno patsutas ema õlale ja hüppas autosse.

„Ma siis lähen, õhtuks proovin tagasi olla. Usun, et rahvas läheb tõeliselt närvi alles päeva-paari pärast.”

9

Ta lasi oma kastiga jeebi mäest alla käima, pidurdas siis, sõitis tagurpidi tagasi ning keeras klaasi alla. Elen pani tähele, et pidurituled ei süttinud kordagi.

„Kui keegi omadest veel siia tuleb, siis ütle neile, et ma soovitan neil siia jääda. Sinu maja on meie kõige suurem lootus.”

Elen küsis vaikselt: „Aga kui see on näiteks UFOde sissetung? Mis lootust meil siis oleks?”

„Võib olla ongi, ainult ma kardan, et lugu on palju keerulisem ja veelgi hullem!”

„Aga mis siis saab?”

Uno tegi, nagu naerataks:

„Kui kuidagi ei saa, ehk kuidagi ikkagi saab!”

Siis ta startis uuesti ja hõikas nagu vanasti:

„Õhtul räägime! Ole siis hea laps!”

Kus siis on need omad? Elen mõtles murega Veronika peale ja esimest korda oli tal hea meel, et Unol veel lapsi polnud.

Tolmupilv vajus alla. Päike säras ja soe tuulehõng liigutas lehti. Muru tahtis jälle niitmist. Taevas tiirles hiireviu oma aeglasi ringe. Hirmunud paks hiir proovis asjatult ennast traataia silmast läbi suruda. Saarepuu oli lõpuks lehed endast välja pressinud. Oli ilus varasuvine hommik.

Elen tõstis tráni aida eeskotta ning lõhkus kuuris natuke pliidi-puid. Hea, et mõned asjad on veel teistpidi kui unenäos: ta oli meelega lasknud endale ehitada puuküttega ahju ja pliidi, sest see tõesti meeldis talle. Jah, Anatoli tahtis kangesti elektrikutet, kuid nii nagu unes, nii ka päriselt jäi peale naisterahva tahtmine. Ainuüksi kohvi-vee pärast pole mõtet ka tuld teha ja nii kooris ta ka mõned kartulid supi jaoks. Pliit ajas natuke sõrgu vastu, seal polnud juba nädalajagu tuld tehtud - ilmad olid soojad -, kuid lõpuks leppis olukorraga, jätnud kööki natuke männipuuvingu. Kui perenaine ahjupuude järele läks, nägi ta suureks üllatuseks naabrivana väravast sisse sõitmas, suur veenõu vankriloksul laiutamas. Kudi haugatas moepärast paar korda ning ronis kuuti tagasi. Tal oli palav ja igav.

10

„No tere kah, naabrineiu!”

„Tere, tere! Kas peaks ütlema kah, et noormees?”

„Ära hakka avalikult valetama, mina räägin suisa õigust!”

„Egas minugi jutt vale poleks, mees pidi alles kolm päeva pärast surma vanaks minema.”

„Ja naine on niikaua noor, kuni või suus sulab. Aga tegelikult oli mul ikka muud asja kah peale sinu meelitamise.”

Naabri Hans ehk Nõlvaku Ants tegi Elenile mitmemõttelisi komplimente juba siis, kui Elen veel päris tirts oli, ning lubas ta endale miniaks võtta. Aivo-poiss aga sai tal õnnetult kombaini all otsa, muidu võinuks see isegi tõeks minna. Kui Elen kodukohta tagasi tuli ja uue maja eluotsapõlveks püsti pani, käis naabrivana teda korra vaatamas, oli teine tookord väga äramineja olekuga. Täna aga paistsid tal akud lausa täis olevat.

„Sa rääkisid tookord, et jätsid oma Miira pensionile, aga nüüd oled ta jälle vankri ette pannud?”

Naabrivana oli teistest loomadest loobunud, hiljaaegu isegi lammastest, ainult hobust ta hoidis ja poputas, too oli talle nagu lapse eest.

„Kel janu, sel jalad, ja üks Miiragi tahab ju juua. Ta saab aru küll, sestap lubas endale jälle rangid kaela panna.”

„Ega mul veest kahju pole, aga sul ju endal kaev õues ja tiik sauna kõrval!” imestas Elen.

„Eks mul ole ju tark lapselaps kah, kes mu eest hoolitseb. Ta lasi mu kaevu ringi teha, et ma ei peaks vett tassima. Eile ei viitsinud ma vett pumbata ja täna pump enam ei käi. Ise oli ta oma suveonnist kah jalga lasknud. Ei tea, kuhu, alles ta oli siinkandis. Mees hirskab tal nangunii kogu aeg ilma mööda ringi. Ja tütar ei tule vist enam ilmaki üle ookeani, hea, kui minu matustele ...” Vanamees sülitas.

„Ja tiiki lasid nad autot pestes kogemata solgivett sisse. Sel suvel ma sealt küll oma hobust joota ei julge. Minu teada on sul ikka veel vändaga kaev?”

„On jah, mulle meeldib asju vanamoodi teha. Oleks küll koo-guga kaevu tahtnud, aga selleks on vesi liiga sügaval. Kas on abi vaja?”

„Vara veel mind ümbernikkumisele saata, ma saan ise kah hakkama. Küllap on sul endal muudki tegemist.”

„Küllap on. Mul läheb liha külmkapis hukka, pean sellega maadlema.”

„Sul pole siis kah elektrit,” imestas naaber. „Aga sul on ju hoopis teine alajaam?”

„Poiss käis ja ütles, et kusagil pole elektrit, ka linnas mitte.”

Papi käsi laskus kaevuvända pealt alla.

„Kurat, kas siis sõda on jälle lahti? Tee oli jah täitsa tühi, ühtegi autot polnud näha.”

„Ei tea, võib-olla ongi.”

„Ma elan nagu pütis ja vahin punnimulgust välja: mul käib raadio voolu pealt nagu telekaski. Sa oled ju minuga võrreldes noor ja moodne, sul on ju igasugused mobiilid ja taskuraadiod, kas need ei ütle midagi?”

„Ma olen samamoodi pütis kinni, mobiil on kadunud ja patareid ei tööta.”

„No kurat, minu patareilamp ei läinud kah hommikul põlema, kuigi sai just vastsed patareid. Ja põkatsi aku oli kah otsad andnud, sestap ma Miira ette paningi. Kas siis kõik patareid ja akud on ka korraga pu... persses?”

„Kust mina tean?” kähvas Elen vastu. „Ma pole midagi rohkem kuulnud ja mulle pole ka midagi ilmutatud. Ma ei oska midagi arvata. Ma tean ainult, et liha läheb hukka, kui ma ei tegutse. Nii et ma lähen. Kui sa omadega valmis saad, võid köögist läbi astuda, vanasti sulle minu tehtud kohv meeldite.”

Elen jättis naabri habemesse pobisema ning tõttas kööki tagasi. Ta oli jälle väge täis nagu vanasti. Käed-jalad vudisid tollal otsekui omasoodu ning kõik leidsid, et see peabki nii olema. Päevad möödusid kiirustades, üksluiselt ja tüütult. Igal sünnipäeval sooviti talle edu, õnne ja tervist ning seda viimast oli tal tõepoolest siiani jagunud. Esimene mees sai rohkem uudishimust võetud, sest paremad palad olid paremate jaoks. Paraku aga selgus vana tõde, et jobule ei maksa kingitusi teha. Too võtab kõik vastu nii, nagu oleks see tema oma ja nõuab veel juurdegi, ise aga ei kõlba õieti millekski. Ja kui juhtud ta paigale panema, siis on kõik maailm hala täis, sest ta näib uskuvat, et kogu maailm peab õnnetukesele ju ometi appi tulema,

kui talle liiga tehakse. Anatoli aga oli hoopis teisest kannust kasvanud ning viskas mehikese toast välja, kui see tuli oma naist taga nõudma. Ja nii jäigi. Kõik jäi alati nii, nagu Anatoli tahtis, ainult piasiasjades, nagu mööbel, ahi ja pliit, sai Elen mõnikord õigust. Siis tahtis Anatoli aga uuemat ja nooremat naist ning läinud ta oligi. Ja ega see elektriküte poleks teda kah kinni hoidnud. Võib-olla pidanuks talle hoopis vähem järele andma ...

„Ahoi, neiu! Kas naisterahvalt tohib kah sõnapidamist nõuda? Kas kohv on valmis?”

Naabrimees tatsas kööki, visates mureliku pilgu väravaposti külge seotud Miira poole.

„Kas su süda lubab sul nii kanget kohvi juua, nagu ma keedan? Istu ometi, niikaua kui seisad!”

„Kivi talu perenaise pehme süda muretseb siis minu vana südame pärast? Juua see ikka lubab, kas ta pärast ka kolksuma jääb, eks see selgu. Kui kolvirõngad on sootuks kulunud, eks varsti pea need kolvid ja kepsudki nagonii seisma jääma. Ja noore naise juures ei kõlba ju oma hädadest rääkida.”

„Aga sa lööd veel päris lõbusasti kepsu, nii et teed siin väikest-viisi servagi.”

„Mees pidi niikaua veel naisterahvast tahtma, kuni ta kinnast enda järel vedada jõuab. Ma jõuan isegi kahte kinnast vedada. Sina ja su kohv meeldivad mulle alati, kuid ära pane pahaks, praegu teeb see patareide jutt mulle palju rohkem muret. Mida see poiss sul veel rääkis?”

„Ta ütles, et linnas pole mitte kusagil elektrit ja ükski elektrivärk ei tööta. Muidu võiks arvata, et elektrijaama või liini avariit, aga ükski aku kah ei tööta. Ja bensiinimootorid ei käi, sest sädet pole. Ainult need vanad diiselmootorid käivad, millel elektrividinaid küljes pole. Ükski sidevärk ei tööta, rongid ja lennukid kah ei sõida. Keegi ei tea, kas see on ainult meie kandis nii või on elekter tervelt maamunalt kadunud. Mitte keegi ei tea, mis lahti on, ainult igasugust jama räägitakse. Uno arvas, et sõda see olla ei saa, sest sellist relva inimene veel ei tunne, mis kõik patareid kah vait sunnib. Ta kartis, et see asi võib pikemalt niiviisi jääda või veel hullemaks minna.”

13

„Mismoodi hullemaks?”

„Igat moodi, ega ma oska seda ette arvata; kes seda elektrivärkigi siis ette nägi.”

„Nii et linnades on põrgu lahti? Need seal ei oska junnigi persest ilma elektrita välja pressida!”

„Arvata võib. Aga rohkem ei oska ma sulle midagi öelda. Uno lubas õhtuks tagasi tulla, vast siis kuulduv veel midagi.”

Mõnd aega veel lobisenud, tänas naabrimees vee eest ja sõitis pead vangutades minema. Ilm oli ilus nagu ennegi, ainult päev kiskus palavamaks minema ning Miira pabulad väravasuus meelitasid putukaid ligi, tagant targemaks lendas jaole ka jõuk varblasi.

Õhtusöögiks jõudis Uno tagasi, käru pealaeni täis. Kui kõik oli varjule pandud, istus Uno lauda ja laadis ema meeleheaks ka endale korraliku keretäie sisse. Sinna juurde rääkis ta, kuidas enamuse linnarahvast ikkagi tööle jalutas ning seal päev läbi passis, elektri tagasitulekust unistades või vähemalt mingit laadi infot lootes. Uno oli nagunii juba hommikul otsustanud linnast kaduda. See läks tal korda enne, kui rahvas töökohtadest lollu näoga kodudesse tagasi tulvas. Pimedate fooridega ristmikel polnud ka kuigivõrd masinaid; niigipalju head sellest, et vool öösel ära läks. Marketid olid kinni, kuid mõni väike pood töötas ja ta ostis niipalju konserve ja tarbekraami kokku, kui sai. Kui igale poole juba järjekorrad tekkima hakkasid, oligi tal paras aeg jalga lasta. Hommikul sõitsid veel mõned vanad pannid linna mööda ringi, kuid poes juba räägiti, kuidas politsei neid enda tarbeks kokku korjab. Uno krabas lõpuks korteristki üht-teist hädavajalikku ning andis minna. Teede ääres leidus innukaid käteliputajaid, kuid õnneks ei pannud nad kusagil teed lausa kinni.

„Ilmselt läks väga napilt,” arvas ta, „küllap homme enam autoga linna ei pääse. Poole paagi jagu on mul veel kütet, siis tuleb masin seisma panna.”

„Sa räägi õige naabrimehega.”

14

„Kumma naabriga, kas Nõlvaku Antsu või Mäe Jukuga?”

„Antsuga. Käis teine täna siin vett küsimas. Tal ju traktor ja mitu vaati diislit. Kui sa aitad tal põka käima saada ja uudiseid

räägid, siis annab ehk kaupa teha. Ainult ära pead sa kohe käima, varsti on õhtu, kuigi praegu on pikalt valge.”

„Pagan! Ikka unustan ära, et mul pole enam tulesid!” ehmatas Uno ning vedas ennast ägisesedes püsti. Tagasi jõudis ta alles pimedade hakul. Naabrimees oli niikaua uudiseid pärinud, kuni peaaegu hämaraks läks. Siis olid nad põka mäekalda juurde vedanud ning Uno sai mitu kanistritäit kütet kaasa. Elen tahtnuks veel pärida, miks neil nii kaua läks, kuid Unol oli toss täitsa väljas. Pikk päev seljataga, teine eespool tulemas. Arvatavasti. Pere heitis magama koos pimedaga, nagu vanaaegne talurahvas. Vaevaga hangitud küünlad jäid pikemaid sügisõhtuid ootama. Öö oli väga vaikne, selge ja samas soe. Masinamüra oli kadunud, linnakuma ilmselt samuti, kuid seda poleks heledas suveöötaevas nagunii näha olnud. Ööbik nõudis piitsa, tähed ja kuusirp seirasid tummalt liikuvaid sputnikuid. Rukkiräägud vaidlesid omavahel kõige kõvemini, kuid und nad segada ei suutnud. Pliidisoojast on rõskuse peletamiseks küllalt, rõõmustas Elen, nagunii poleks aega olnud ahju kütta.